

היות ולרבנן, גם אשה הנישאת על פי שני עדים צריכה גט מהבעל השני.

ולכן, אין ממנה ראייה לטענתו של רב ששת כנגד רב.

אך אין רב אשי מתקן את דברי רבי שמעון בברייתא השניה, כשם שתיקנה אותם הגמרא [שהדימוי הוא למי שבא על אשה עם כונת קידושין ולמי שבא על אשה שלא בכונת קידושין].

אלא הוא משאיר את דבריו של רבי שמעון כמו שהם היו אמורים קודם, והדימוי למי שבא על אשה בזנות "במזיד" ולמי שבא על אשה בזנות "בשוגג" — נשאר בדברי רבי שמעון כמות שהוא.

אלא, מסביר רב אשי, אין לך לדייק את דיוקו של רב ששת ממשמעות הלשון הזו של רבי שמעון, המשווה את דין הנישאת על פי עדות לדין אשה המזונה, כאילו הוא חולק בכך על רבנן, וסובר שהיא אינה צריכה גט כלל מהשני, אפילו לא כשנישאת על פי עד אחד, כשם שאשה מזונה אינה צריכה גט ממי שזינתה עמו.

היות והברייתא היא — רק לענין איסורא על בעלה בלבד קתני לה, ולא לענין הגט מהבעל השני, והכי קאמר בה רבי שמעון:

עשו בהוראתן — כזדון איש באשה [באשת איש]. **ומיתסרא על בעלה.**

עשו על פי עדים — כשגגת איש באשה. ולא מיתסרא על בעלה.

אבל לענין הגט, לא דיברה בו הברייתא כלל. ולכן, על אף שהברייתא מדמה את זה ל"זדון", מכל מקום, צריכה היא גט מהשני.⁽¹⁹⁾

רבינא אמר תירוץ נוסף, שאין להוכיח ב-צא מהברייתא ההיא לענין הגט מהבעל השני, היות ורבי שמעון לא דיבר בה אפילו לא לענין איסורה של האשה.

אלא רק לענין קרבן בלבד הוא דקתני לה.

וכך אמר רבי שמעון: **עשו בהוראתן** — אשה הנישאת על פי עד אחד בהוראת בית דין — **כזדון של איש באשה.**

דינה הוא כמו מי שבא בזדון על אשת איש, שאינו חייב קרבן [אלא עונשו במיתה].

וגם האשה הזאת וכן בועלה — **לא מתיא קרבן.**

[ורבי שמעון לשיטתו, שיחיד שעשה בהוראת בית דין פטור מקרבן. תוס'].

ואם נישאה על פי עדים — **כשגגת איש באשה**, שהבועל אשת איש בשגגה חייב בקרבן.

גט, מכל מקום צריכה היא גט, כי אין הברייתא דנה לענין הגט אלא לענין איסורה כסוטה, ובה שייך הלשון "זדון" דהיינו זנות בזדון.

19. כתב רש"י: "אע"ג דמדמי לה לזדון — בעיא גיטא". כלומר, אע"ג שהברייתא קוראת לזה זדון דמשמע "זנות בזדון", ולא נישואין המצריכים

ואף כאן, אשה הנישאת על פי עדים **מתיא קרבן**.

ואיבעית אימא תירוץ אחר:

לעולם **הא ברייתא קמייתא** – אכן לדברי **רבנן היא** אמורה, ולא לדברי רבי שמעון היא.⁽¹⁾

ובכל זאת, אין לך להוכיח ממנה שלדעת רבנן אשה הנישאת על פי עדים אינה צריכה גט מהשני, על אף שאומרת הברייתא "חוק מאשת איש שניסת על פי בית דין", שהיא צריכה גט מהשני, ומשמע לכאורה שאשת איש הנישאת על פי שני עדים, אינה צריכה גט מהשני, כמו בכל העריות –

ותריין ותתקן הכי את הברייתא ההיא:

חוק מאשת איש, הנישאת על פי שני עדים.

וכן אשת איש שניסת על פי בית דין –

שזו וזו צריכות גט מהבעל השני.⁽²⁾

מתיב עולא לרב ששת, שהקשה על רב למה תיאסר כשנישאת על פי שני עדים, והרי יש סברא של "מאי הוה לה למיעבד", שמכחה היא נחשבת לאנוסה:

ומי אמרינן "מאי הוה לה למיעבד", כסברא להתיר אשת איש שזינתה על סמך עדות של שני עדים שמת בעלה! ?

והתנן במסכת גיטין [עט ב]:

בגט צריך שיהיה כתוב מקום הגט, ואת תאריך הגט. וכיון שבזמן הגמרא לא היו מונים את השנים למנין ברית העולם כפי שאנו מונים, אלא היו מונים את השנים לפי מנין שנות המלכות של המלך, בכל מלכות, לפי זמן המלכת המלך שלה. ולכן יש לציין בגט את ה"שנה" לפי מנין שנות המלוכה של המלך המולך באותו מקום בו נכתב הגט. וכותב בו "בשנה פלונית – למלך פלוני".

מי שהיה בבבל **וכתב** את זמן הגט **לשם**, למנין השנים למלכות רומי, שהיא **מלכות שאינה הוננת**.⁽³⁾

או שכתב בבבל **לשם מלכות מדי**, או **לשם מלכות יון**.

או שכתב בשנת כך וכך **לבנין הבית** [בית המקדש], ולא כתב לפי שנות המלך, או שכתב את מנין השנים **לחורבן הבית** –

עשאוה כנשואה. ואילו מה שהיא נאסרת על הבעל אין זה משום הנישואין ו"שמא יאמרו", אלא משום גוף הזנות. ובביאור דבריו ראה מהרש"א, קרני ראם וקרן אורה.

3. שנאמר בעובדיה: "כה אמר ה' לאדום. הנה קטן נתתיך בגויים, בזוי אתה מאד", כי אין להם לא כתב ולא לשון משלהם אלא משל אומה אחרת. רש"י גיטין פ א.

1. משמע שלפי תירוץ זה חוזרת הגמרא להנחה הקודמת, שלרבי שמעון אין האשה צריכה גט מהשני אפילו אם נישאת על פי עד אחד.

2. כתב רש"י: וכיון דבעינן גיטא, אלמא "מילתא היא", ומתסרא אקמא.

ודבריו צריכים ביאור, שהרי מה שהיא צריכה גט מהבעל השני, ומה שהיא נאסרת על הבעל הראשון, לכאורה, שני ענינים נפרדים הם. כי את הגט היא צריכה משום "שמא יאמרו", ולכן

או שהיה הסופר הכותב את הגט (4) **במזרח**, וצריך היה לכתוב את המקום במזרח, שהוא מקום העדים החותמים על הגט, ואילו הוא **כתב** את שם המקום בגט שהוא **במערב**.

או שהיה **במערב** ו**כתב** במזרח, והלכה האשה ונישאת בגט זה לאיש —

הרי זו **תצא** מזה ומזה, וכל הדרכים האלו **בה**.

שנוהגות בה כל החומרות שנאמרו במשנתנו, במי שבא בעלה אחר שנישאת לאדם אחר, שהרי אף זו זינתה תחת בעלה, היות שמדרבנן אין גירושה גירושיין.

ותיקשי לרב ששת, הסובר שלכולי עלמא אמרינן "מאי הוה לה למיעבד".

אמאי אמרו חכמים ש"כל הדרכים האלו **בה**"!?

לימא "מאי הוה לה למיעבד"! הרי סבורה היתה שהגט כשר!

אלא, ודאי חולקים רבנן על רבי שמעון, ואינם סוברים את טענת "מאי הוה לה למיעבד", ולכן נאסרת הנישאת בגט פסול כמו הנישאת על פי שני עדים במיתת בעלה. (5)

ומשנינן: **איבעי לה לאקרובי לניטא**, צריכה היתה להקרות את הגט לחכם (6) תחילה.

אמר רב שימי בר אשי: תא שמע רביה שאכן לרבנן אין אומרים "מאי הוה לה למיעבד", מהא דתנן במסכת גיטין [פ א]:

הכונס את יבמתו, ופטר בכך את צרתה מן היבום, **והלכה צרתה, ונשאת לשוק**, ואחר כך **נמצאת** כי יבמה זו שייכם אותה, היא **אילונית**, שאינה זיקת יבום, ואין ביאתה היבם בה פוטר את צרתה מהיבום. (7)

4. ומן הסתם היו גם העדים מאותו מקום. תוספות.

5. כתב הקרן אורה [עמוד ב ד"ה רב, בשם הט"ז], שטעמם של רבנן הוא, שתיקנו חכמים בכל מקום שיש בו נשואין לאחר בעבירה [בשו"ג], שתהא אסורה לשניהם, וכל הדרכים האלו בה.

ובט"ז עצמו [סוף סימן יז] שהביא הקרן אורה שם, כתב: גם בזה [בנישאת על פי שני עדים] אמרינן "הוה לה למידק".

6. כן פירש רש"י; ואולם מדברי התוספות נראה, דלאו דוקא הקראה לאחר, אלא שתקראנו היא בעצמה, או שתקראנו לאדם היודע את השפה אבל לא לחכם, וכפי שיתבאר בהערות בהמשך הסוגיא.

7. נתבאר על פי רש"י שכתב: שנאמר בפרשת יבום "והיה הבכור אשר תלד יקום על שם אחיו המת", ודרשו חכמים, "אשר תלד" — פרט לאיילונית שאינה יולדת, ואין זקוקה היא ליבום, וממילא אין יבומה פוטר את צרתה.

ואילו בברייתא הבאה, לענין פטור צרת ערוה, כשהערוה היא איילונית, כתב רש"י שאין הצרה חייבת ביבום אלא אם כן לא הכיר הבעל באשתו שהיא איילונית, אבל הכיר הבעל באשתו שהיא איילונית, אף שאין באיילונית דין יבום, הרי היא פוטרת צרתה מדין צרת ערוה.

ותמה רבינו עקיבא איגר על זה, שרש"י סותר עצמו בשני דיבורים אלו, וכפי שהסביר שם.

ובמקור הדברים, במשנה בגיטין פ א, ביאר רש"י בשני המקומות, שהנדון הוא באיילונית שלא הכיר בה, ומשום מקח טעות.

ונמצא שנבעלה הצרה לאדם זר בהיותה שומרת יבם, לאחיו של בעלה המת –

הרי זו **תצא מזה**, מן היבם שהיא זקוקה לו. והיות ומן התורה היא עדיין זקוקה לו הרי הוא חולץ לה, אבל אינו מייבם אותה, מדרבנן.⁽⁸⁾

וכן היא יוצאת **מזה**, מהבעל שנישאה לו, שהרי נישאה לו באיסור, בשעה שהיתה שומרת יבם.

וכל הדרכים האלו בה.

ולרב ששת תיקשי: **אמאי** מחמירים על הצרה שנישאה לאחר, ולא ידעה שהיבמה השניה היא איילונית! **נימא: מאי הוה לה למיעבר!**

ודחינן: **איבעי לה לאמתוני**. היה לה לצרר האיילונית להמתין עד שתדע אם איילונית היא, ולא היה לה להינשא קודם לזה.⁽⁹⁾

אמר אביי: תא שמע ראייה ממשנה נוספת במסכת גיטין [שם]:

דתנן: **כל הנשים שהן באיסור עריות על היבם, שאמרו עליהן שהן פוטרות את צרותיהן מן החליצה ומן היבום, ומותרות הצרות לשוק** [כמו ששינינו בתחלת המסכת]. אם הלכו צרות הערוה ונישאו לשוק.

ואחר כך **נמצאו אלו**, העריות שהן "איילונית", אשר מקחה מקח טעות.

ומתברר עתה, שהיו קידושיהן של האיילוניות בגדר "מקח טעות", ואין צרותיהן נחשבות לצרות ערוה, שהרי עתה מתברר שהאיילוניות לא היו נשואות כלל, ואין הן "צרותיהן", ולא נפטרו כלל מיבום מכחן [רש"י]; וכמו ששינינו בתחלת המסכת וראה לעיל הערה [4].

הרי זו **תצא מזה ומזה**, וכל הדרכים האלו בה.

לאוין חמורות לענין איסוריהם כחייבי כריתות שהולד ממזר. ולגבי לאסור על בעלה נמי, כי היכי דהבא על אשת איש שהיא בכרת אסורה על בעלה, כן הבא על שומרת יבם נמי שהיא עליו ב"לא תהיה אשת המת החוצה לאיש זר" אוסרה על יבמה.

9. כתב הריטב"א: "איבעי לה לאמתוני עד שתלד [ויתברר על ידי זה שאינה איילונית] או עד שיתגלו סימניה לגמרי. דהא ודאי לא סגי שאין לה מתחלת ברייתה קצת סימנים, הא לאו הכי, לא הוה אמרינן שתמתין. שלא אמרו להמתין אלא בדבר שיש לו קצבה, וכן פירשו בתוספות".

8. ברייתא זו לדברי רבי עקיבא היא, הסובר שאין קדושין תופסין בחייבי לאוין, כגון יבמה לשוק, והולד ממנה ממזר. והיות ולדעתו חייבי לאוין כגון יבמה לשוק כחייבי כריתות הן, לפיכך אנו דנים אותה כאשת איש המזנה שאסורה לבעול וליבמה, רש"י.

ומקור דברי רש"י הם בגמרא סוטה יח ב, דאיתא התם: הא מני (המשנה שם) רבי עקיבא היא, דאמר אין קידושין תופסין בחייבי לאוין, ומשוי לה כי ערוה [ולפיכך אסורה היא ליבמה]. וביאר שם רש"י בד"ה אין קדושין: אין קדושין תופסין לאשה האסורה על המקדשה בלאו. ורבנן פליגי עליה, ואמרי, בחייבי כריתות הוא דלא תפסי. אלמא, לרבי עקיבא משוי חייבי

זמן הרי הנט יוצא מתחת ידי האישי, שקיבלו מיד האשה, ושובר מתחת ידי האשה, שקיבלתו מיד הבעל.

ונמצא שנישאה אשה זאת לאחר בהיותה אשת איש —

הרי זו תצא מזה ומזה, וכל הדרכים האלו בה.

ואמאי?! נימא מאי הוה לה למיעבר?! (11)

ודחינן: איבעי לה לאקרויי לגיטא. צריכה היתה לאחר שקיבלה את השובר בתורת גט להקרותו לחכם, לידע אם קיבלה גט כדינה.

תא שמע: שינה שמו של הבעל בגט, ושמחה [או שמחה] של האשה, או שם עירו של הבעל, ושם [או שם] עירה, והלכה ונישאת בגט זה, הרי זו תצא מזה ומזה, וכל הדרכים האלו בה.

ואמאי?! נימא מאי הוה לה למיעבר?! (12)

ואמאי?! נימא "מאי הוה לה למיעבר"?! (10)

ודחינן: איבעי לה לאמתוני עד שתדע אם הערה היא אילונית, ואחר כך תינשא לשוק.

אמר רבא, תא שמע מהא דתנן, שם: כתב הסופר את הנט לאיש, ואת השובר [קבלה על תשלום הכתובה] לאשה ה"שוברת" את כתובתה, שהיא מקבלת אותה בשעת הגירושין.

וטעה הסופר, והחליף, ונתן את הנט לאשה, במקום שיתנו לבעל שיתן לאשתו.

ואת השובר הוא נתן לאיש, במקום שיתנו לאשה כדי שהיא תתנו לבעלה כשיפרענה כתובתה.

ונתנו זה לזה, הבעל נתן לאשה את השובר במקום לתת לה את הגט, וזה לזה והאשה נתנה לבעל את הגט במקום לתת לו את השובר, והלכה האשה ונישאה לאחר, ולאחר

צריכה להקרות את הגט גם אחר קבלתו.

12. ואף שכבר אמרה הגמרא דאיבעי לה לאקרויי לגיטא, ביארו התוספות שהברייתא מיירי אף באופן שהיו לו לבעל שני שמות, שם אחד שהוא משתמש בו במקום הכתיבה, והאחר שהוא משתמש בו במקום אחר, וכתב כאן את השם השני, שבו הוא משתמש במקום אחר, ועל כן סלקא דעתין שאין לקונסה כיון שלא העלתה בדעתה שיש לו שני שמות; ומתמצת הגמרא, שאכן אף שלא ידעה שיש לו שני שמות, היה לה לחשוב על כך ולברר, [ובתוספות הרא"ש כתב באופן אחר].

ויש ללמוד מדברי התוספות שאין הם מפרשים "איבעי ליה לאקרויי" דהיינו לאקרויי

10. אף שכבר אמרה הגמרא דאיבעי לה לאמתוני, סברה הגמרא עכשיו, שאין אומרים כן אלא לעיל, שהצרה בחזקת איטור יבמה לשוק היא עומדת, ולפיכך היה לה להמתין עד שיתברר הדבר כי היא מותרת לשוק. אבל זו, שהיתה צרת ערוה, ובחזקת היתר לשוק היתה עומדת, אין אומרים "איבעי לה לאמתוני". תוספות.

11. ואף שכבר אמרה הגמרא "איבעי לה לאקרויי לגיטא", ביארו התוספות שעד כאן לא למדנו אלא שהיתה צריכה להקרותו לאחר הכתיבה ולפני הנתינה, ואולם הכא מיירי אפילו הוקרא הגט תחילה אלא שאחר כך התחלף, וזו לא שמענו; ומחדשת הגמרא בתירוצה שהיתה

ודחינן: איבעי לה לאקרויי לגיטא, ולבדוק את כשרותו.

תיקנו חכמים שיהיו הכהנים המגרשים נשותיהן, מגרשים אותן ב"גט מקושר" משום שכהנים קפדנים הם, והיו כותבין גט במהירות לנשותיהם, ומתחרטים לאחר זמן ואין יכולים להחזירן. ותיקנו להם גט מקושר, שאינו נוח לכתב מהרה, שמא בתוך כך יתפייס הבעל, והיו חותמין עדיו מבחוץ.

וכותב שורה אחת או שתיים, ומקפל, וכורך על הגליון החלק, ותופר, ועד אחד חותם על הכרך מבחוץ, וחוזר וכותב שני שיטין או יותר מבפנים, וכורכן על החלק, וחותם עד שני על הכרך בחוץ, וכן עד שלישי. ואם יש קשר כרוך ואין עד חתום מאחוריו הרי זה גט "קרח" ופסול [לשון רש"י גיטין פא ב].

אמר רבינא תא שמע: כנסה בגט קרח [שהוא גט פסול], שקיבלה האשה מבעלה הכהן, הרי זו תצא מזה ומזה וכל הדרכים האלו בה.

ואמאי?! נימא מאי הוה לה למיעבד?! (13)

ודחינן: איבעי לה לאקרויי לגיטא.

רב פפא סבר למיעבד עובדא ב"מאי הוה לה למיעבד".

כלומר, אשה שהלך בעלה למדינת הים, ונישאה על פי שני עדים, ובא בעלה, והיה רוצה רב פפא להתירה לשוב לבעלה הראשון, הואיל ואנוסה היא, כי "מאי הוה לה למיעבד".

אמר ליה רב הונא בריה דרב יהושע לרב פפא:

והתניא כל הני מתנייתא [והרי שנינו כל המשניות הנזכרות] ומוכח מהן שאין אומרים "מאי הוה לה למיעבד"?!?

אמר ליה רב פפא לרב הונא בריה דרב יהושע: וכי לאו שנינחוו?! וכי לא תירצנו ודחינו ראיות אלו?!?

לאקרויי לחכם, דאם כן לא שייך לומר שלא היה לה לאסוקי אדעתא שהגט נפסל בהכי, כי אם כבר ידענו שהיא צריכה להקרותו לחכם, היא ודאי לא פשעה שהרי הקריאתו לחכם ולא אמר לה מידי.

וכתבו התוספות, שאין הגמרא מביאה את ראיותיה מן המשנה בגיטין [שם נשנו במשנה אחת כל המובאות של הגמרא] לפי סדר המשנה, אלא כסדר הראוי להקשות זה אחר זה, שאין לתרץ את קושיא בתרייתא בשינויא קמייתא, וכפי שפירשו התוספות שהובאו דבריהם לעיל.

לחכם [וכדפירש רש"י], שאם כן מה ענין ההקראה לחכם למה שמתרצת הגמרא שהיה לה עצמה סיבה לחשוב שיש לו שני שמות.

13. ואף שכבר אמרה הגמרא דאיבעי לה לאקרויי לגיטא, ביארו התוספות דסלקא דעתין שאין פשיעתה גדולה כל כך, כי לא היתה צריכה לאסוקי דעתא שהגט נפסל בהכי, ועל כך מתרצת הגמרא שהיתה צריכה להקריא בפני בית דין הבקיאים בדבר הרבה.

ואף מדברי תוספות אלו משמע, שאין הם מפרשים "לאקרויי" כפירוש רש"י דהיינו

אמר ליה רב הונא לרב פפא: ואשינוויי —
ליקו וליסמוך?! וכי יש לנו לסמוך על
תירוצים דחוקים?! (14)

וקיבל רב פפא את דבריו, ונמנע לעשות
כאשר עלתה על לבו בתחילה.

אמר רב אשי: ולקלא, אם ניסת בבית דין על
פי עד אחד, ואחר כך יצא קול שבעלה חי
ולפנינו לא בא — לא חיישינן לה, ואינה
צריכה לצאת מזה שנישאת לו כדין מחמת
הקול.

והוינן בה: הי קלא [כלומר: מתי יצא
הקול]?

אילימא קלא דלבתר נישואין, אם
נאמר שהנידון הוא בקול שיצא לאחר
הנישואין —

הא אמרה רב אשי חדא זימנא [הרי כבר
אמר רב אשי את הדין הזה פעם אחרת]?!
דאמר רב אשי:

צב-א כל קלא דלבתר נישואין, כל קול שיוצא
לאחר הנישואין, וכגון כהן שנשא אשה ויצא
עליה קול אחר הנשואין שהיא גרושה או
זונה, לא חיישינן, אין חוששים לו.

ומיישבת הגמרא, שאין הנידון שלנו דומה

לשאר קול שאחר נישואין, ועל כן הוצרך רב
אשי להשמיענו שאף כאן אין חוששין לקול
שאחר נישואין:

כי מהו דתימא, הייתי אומר: הואיל ואתאי
לבי דינא ושרינן לה. כיון שצריכה כל אשה
שמעיד עד אחד על מיתת בעלה, לבוא לבית
דין שיתירוה, שמא נאמר בקלא דקמו
נישואין דמי [כאילו יצא הקול קודם
הנישואין], שהרי אף אנו היינו חוששים
שמא אין אמת בפי העד, ועל כן הוצרכנו
לבית דין, ותיתסר [ותיאסר] אף שנישאת
בינתיים.

קא משמע לן! (1)

שנינו במשנה: ניסת על פי בית דין, תצא
ופטורה מן הקרבן:

אדם העושה בטעות עבירה שחייבים עליה
קרבן חטאת, והיתה טעותו משום שבית דין
הורה בטעות שאין זה מעשה עבירה —

אם היתה הוראה זו הוראה של בית הדין
הגדול בירושלים, וטעו רוב הציבור ועשו על
פיה, הרי הם מביאים "פר העלם דבר של
ציבור", ואינם מביאים כל אחד ואחד קרבן
חטאת יחיד.

אך אם לא הטעו בית דין את רוב הציבור,
אלא עשה רק היחיד מעשה עבירה על פי

ותירץ: אם לא היה אומר אלא במשנתנו
שאינן לחוש לקול, הייתי אומר שהאלימו חכמים
את תקנתם והוראתם [שעד אחד בעדות אשה
נאמן] שלא תיפקע משום קול, שאם לא כן מה
כח בית דין יפה, אבל בעלמא הייתי אומר
שחוששין אפילו לקול, קמ"ל.

14. ביאר רש"י: אם זה דוחק ומתרחץ לדחות את
הקושיא, אנו ממילא שמעינן דלא אמרינן "מאי
הוי לה למיעבד".

1. הקשה הריטב"א: עדיין תיקשי שלא יאמר
"כל קלא דבתר נישואין לא חיישינן" כיון שכבר
אמרה לענין משנתנו?!